

RECENZJE

KAZIMIERZ PRUS

<https://orcid.org/0000-0002-2644-5089>

Uniwersytet Rzeszowski

Марк Теплинский: „Делать как должно...”: *Исповедь. Глазами другого*, автор-сост., ред. И. В. Козлик; предисл., коммент., прим. и послесл. И. В. Козлик, Симфония форте, Ивано-Франковск 2021, 156 с. 1 электрон. опт. диск (CD-ROM)

Jest to interesujące opracowanie pozwalające poznać życie, osobowość i działalność człowieka uczciwego, zasłużonego dla nauki i środowiska naukowego. Przypada ono na 100-lecie urodzin Marka Beniaminowicza Tieplinskiego (1924–2012).

W strukturze tomu dominują dwie części: *Spowiedź* i *Oczami Innego*. W konfesyjnej części pierwszej sam bohater ujawnia i naświetla najważniejsze momenty swojej biografii, stopnie kariery naukowej, meandry życia rodzinnego. Książka została bowiem stworzona na podstawie filmów dokumentalnych Ihora Kozłyka *Mark Tieplinski — nauczyciel, uczony, człowiek* (2012) i *Oczami Innego: Mark Tieplinski i Włodzimierz Matwiiszyn* (2013), odpowiednio rozszerzonych, uzupełnionych i skomentowanych. Wszechstronnie ukazuje drogę życiową i twórczą wybitnego ukraińskiego literaturoznawcy, profesora Przykarpackiego Uniwersytetu Narodowego im. Wasyla Stefanyka w Iwano-Frankowsku.

W okolicznościowej edycji nie zabrakło słów wdzięczności wobec zasłużonego uczonego, zamieszczonych przez rektora uniwersytetu, w części inicjalnej, i ucznia cenionego badacza — w części wstępnej i finalnej (*Posłowie, Przedmowa, Postskriptum*). Informują oni o tym, że Tieplinski był pierwszym doktorem habilitowanym i profesorem Uniwersytetu Przykarpackiego, znaczącym autorytetem moralnym środowiska naukowego uczelni, w której przepracował 42 lata (1970–2012). Poświęcono mu już w Iwano-Frankowsku je-

denaście książek i artykułów publicystycznych oraz dwa filmy dokumentalne.

Jak już odnotowałem, esencją publikacji są konfesyjne wyznania uczonego związane z dzieciństwem w Połtawie, studiami w przeniesionym podczas wojny do Saratowa Uniwersytecie Leningradzkim, informacje o „otarciu się” o intelektualistów i uczonych typu Eichenbaum, Tomaszewski, Biały, Gukowski, Tronski, Jewgieniew-Maksimow i in. W 1951 roku autor obronił w Leningradzie pracę doktorską *Historia twórcza poematu Nikołaja Niekrasowa „Współcześni”*. Z powodu żydowskiego pochodzenia nie otrzymał aspirantury w macierzystej uczelni, został skierowany do pracy w Pietrozawodsku (Karelia), a później siedemnaście lat kierował katedrą literatury w stolicy Sachalinu. Pozbawiono go jej z powodu „słabej pracy ideologicznej”. Unikając wyrzucenia z partii, uciekł z wyspy, aby służyć nauce w Iwanofrankowsku, gdzie został ciepło przyjęty, mimo że miał opinię „faszysty”. W 1967 roku, na podstawie dysertacji *„Zapiski Ojczyźniane” (1868–1884). Historia czasopisma. Krytyka literacka*, obronionej w Akademii Nauk w Leningradzie uzyskał stopień doktora habilitowanego, zatwierdzony w 1970 roku.

Druga część opracowania *Oczami Innego* zawiera, pogrupowane według kategorii tematycznych, uwagi o uczonego jego uczniów, przyjaciół i znajomych. Zwarte wypowiedzi siedemnastu osób koncentrują się na osobowości badacza i człowieka, jego powiązaniach z Połtawą, osiągnięciach literaturoznawczych (zwłaszcza w badaniach nowatorstwa poetyckiego Niekrasowa i związków Czechowa z Sachalinem), dydaktycznych, kierowniczych, promotorskich, recenzenckich. Akcentowane są takie cechy uczonego jak nieprzeciętna inteligencja, wyrozumiałość i dobroć wobec ludzi, humanizm, mądrość życiowa i miłosierdzie. Podnoszone są jego umiejętności konwersacyjne, profesjonalizm nauczycielski, gościnność (wydawał obiad domowy dla członków katedry przed każdą inauguracją nowego roku akademickiego), błyskotliwość wystąpień naukowych, ale zarazem umiejętność cieszenia się życiem i świetne poczucie humoru. Wybitny literaturoznawca był wspaniałym doradcą, szlachetnym człowiekiem z dużym talentem i charyzmą. Wszyscy wspominający profesora Tieplinskiego są pełni zachwytu nad jego życiem i działalnością, a opracowany przez jego ucznia Ihora Kozłyka tom jubileuszowy jest wdzięcznym upominkiem i przypomnieniem kolei losu i dzieła uczonego.

Tę popularnonaukową edycja czyta się wspaniale, przybliży bowiem zasłużonego człowieka na tle znanych ludzi nauki i życia środo-

wiska filologicznego. Czytając memuary, poznajemy dzieje rusycystyki wschodniosłowiańskiej i jej wybitnych reprezentantów ostatnich osiemdziesięciu lat. Ogromną zaletą tej publikacji są liczne ilustracje, głównie fotografie miejsc i osób towarzyszących pracy uczonego. Odnotować też trzeba bardzo instruktywne adresy bibliograficzne, w sposób zwarty informujące o dokonaniach naukowych osób, sugestywnie wyjaśniające istotne wydarzenia. Najślabiej wyeksponowano, jak sądzę, dorobek naukowy profesora; wspomniano, że specjalizował się w badaniach Czechowa, Niekrasowa, Korolenki, pisał o Czernyszewskim i Ostrowskim, tworzył historie literatury rosyjskiej XIX wieku dla szkół, ale brak w tej książce wyraźnie pogłębionej analizy dorobku, aspektu aksjologicznego jego dokonań. Może dlatego, że jest to książka okolicznościowa, wypełniona wyrazami wdzięczności — co przecież wiele tłumaczy. Prezentowane tutaj wspomnieniowe opracowanie zasługuje na uwagę literaturoznawców, nauczycieli i studentów zainteresowanych rozwojem wschodniosłowiańskiej nauki o literaturze w XX i XXI wieku.